

7/v/1972

EL LLENGUATGE

La causa i la raó

Els substantius *causa* i *raó* tenen, certament, significacions força diferents, però entre aquestes significacions no deixa d'existir una determinada zona o parcel·la de sinonímia, la que correspon a una de les definicions de *causa*, «allò per què hom fa alguna cosa», i a una de les de *raó*, «consideració que mou a una determinació». Podríem, per tant, aventurar l'afirmació que podem designar pròpiament amb el nom de *raó* només una causa del comportament humà. No diríem, així, *La raó del naufragi fou el mal temps*, però sí que podríem aduir el mal temps com a *raó* de no haver assistit on ens havíem compromès d'assistir. Entre els exemples amb què el Diccionari Fabra il·lustra el sentit de *raó* trobem els següents: *Vull dir-te les raons que m'han induït a fer això, ¿Quina és la raó de la teva tristesa?* En tots dos, *raó* hi és usat gairebé com a sinònim de *causa*, però implicant sempre un raonament.

Tenint, com té, el substantiu *raó* aquest significat, no és gens estrany que hagi intervingut en la formació d'un conjunt de mots amb valor de locució gramatical, concretament *per raó de* (o *per raons de*). El Diccionari Fabra es limita a indicar els exemples *Per raó d'economia* i *Per raons de prudència*. La Gran Enciclopèdia Catalana, que recull els mateixos exemples, defineix aquesta expressió, que podem considerar com una autèntica locució prepositiva, amb els termes equivalents «per causa de, amb finalitat de». Però ens sembla evident que avui aquestes locucions *per raó de* i la seva variant *per raons de*, es fan servir abusivament, reemplaçant sistemàticament, en tots els seus casos d'aplicació, *per causa de* o *a causa de*, és a dir, sense tenir en compte la limitació amb què hem dit que es pot usar *raó* amb el mateix valor que *causa*. Al costat dels exemples que hem transcrit del Diccionari Fabra i de la Gran Enciclopèdia, en què aquestes locucions introdueixen noms com *economia* i *prudència*, en podríem dir d'altres d'anàlegs amb noms com *seguretat*, *discreció*, *brevetat*, *eficàcia*, *cautela*, *previsió*, *ordre* (*interior*, *públic* etc.), etc., tots els quals comporten un raonament que indueix a prendre una decisió, a actuar de tal o tal manera. Però no sembla en canvi vàlid d'introduir-hi d'altres noms o grups nominalns que designen les causes d'accions impersonals, com en la frase «La casa es va ensorrar per raó del mal estat de les bigues».

Albert Jané